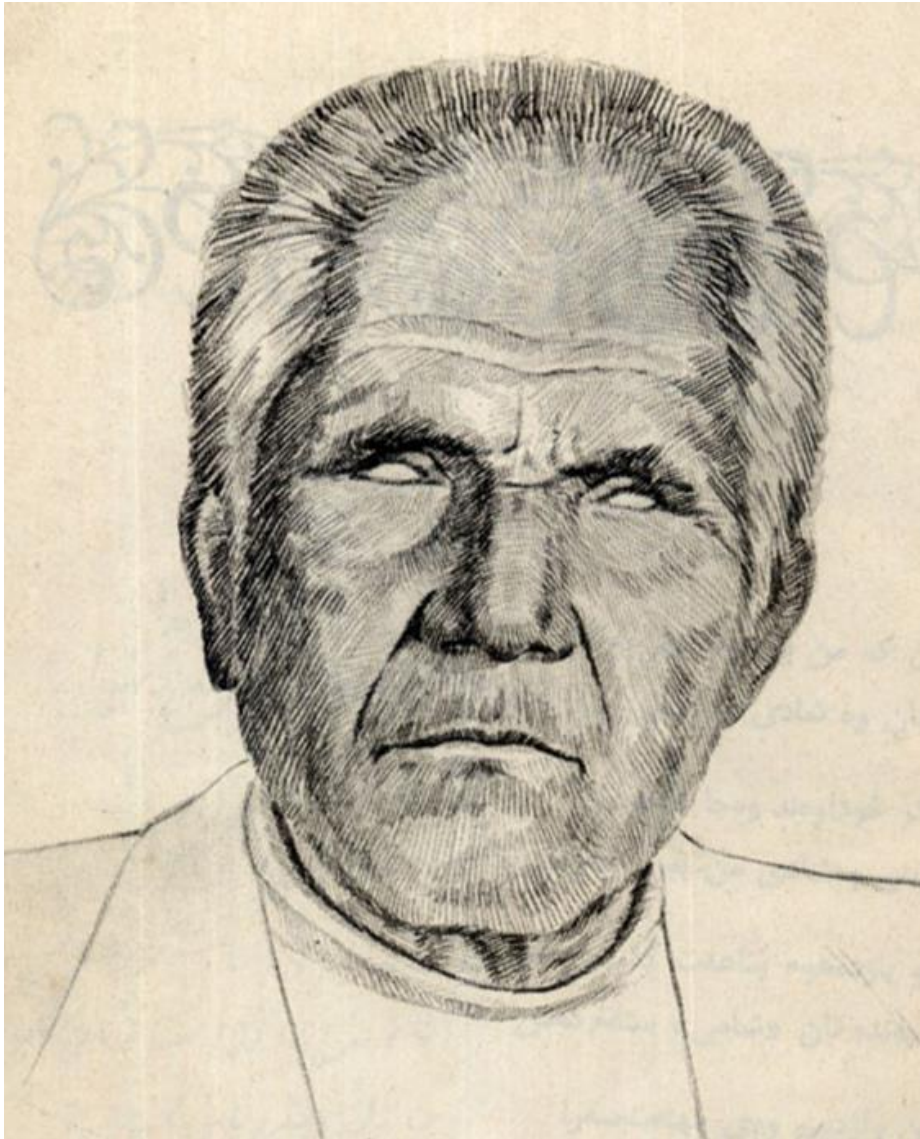

چه پکه گول

چه ند پارچه یه ک له شیره کانی:

شامی «کر ماشانی»

نوسینی ههژار

برای کوردی خویندهوارم!

تهک بهیتیکی فارسیم دیوهو نەشمزانیوه هین کێیه؛ مانای به کوردی ئاوايه:

ههزار دهوران گهرا مهیگیزی گهردون تا ههلیکم هات

لههر پیری ئهوشی لی رژاندم دهستی لهرزۆکم

ئهم ژيانی سهه دنیايه، ئهوهنده سهپرو سهمههه عهجايه، گش کهس سهه سوره دهمنینی و کهس له کاری خودا ناگات.

له پيشهکی يهکهه چاپی شيعری شامی، حال و بالی ترش و تالی، پر له کلۆو کهندو چالی، ژینی شامیم شی کردهوه؛ پئی ناوی پيدا بيمهوه.

شامی هههگیز له عومريدا، بروای نهبو روژيک دهبي کهسيک ههبي ئاورى بهخیری وئ بدا. شيعرهکانی بو چاپ کری و باش بفرۆشری و له ماوهيهکی زور کهمدا، بوی دوپاته بکهنهوه و ديسان له چاپی دهنهوه.

چپکەگولکهی بهسترا، ئامادهی چونه بازار بو، هيشتا وهدهس کهس نهگهيو، خههريان دا: «شامی» له دنيا کۆچی کرد.

ههه خوی ئیژی:

عومرم تهمام بو له دونیای دو رهنگ

له روژی ترسم نهجهل بدهی زهنگ

ئهو روژهی والی ئهترسا، لی وه دی هات.

تهنانهت وام دارهکانی دراوسيشی نهشنهفتبون ئهم شيعرانه چاپ کراون، ئهفرۆشرین؛ شايهت پولیکی تيايی و کهم له زوریکيان دهس کهفی.

شامی مردو له چهه مهسهه سهر دنيا رزگاری بو. دهرد و داخی بو کهسانی و بو ناکهسانيش به جی هيشت.

شامی له سهه تاتهشوار دريژ کراوه. پرتهو بۆلهی خاوهن وامان؛ گيرهی روبابهو ماپهروهه؛ فينگهفينگی نيمتاج و کيشوهه و خاوهه؛ زوره زوری پههچ شهه بهچهی قهد و نيم قهدی باو مردو له دهوری تهرمی ئهو مهرده تیکهلاوهه ههه کهس رای دهردی خوی ئهگری. شامی تا ژیا، له نزم ترين خانودا، له لای بيتين ترين کوانو دهپيردهسهه. بهلام ئیستا به مردویی - بو يهکهمهجار - جیگهی بهرزه. له سهه تابوتی راکشاهو له سهه شانی چوار هههالان، بههه مالی ههتا ههتایی به ريوهيه. بهلی ئیستا شوکور بهرزه. بهلام ئهگهه راستت ده وئ، به زیندویش ههه بهرز بو، چاوی نهزانن نهی دهديت.

شامی بو به میوانی خوا. خوا عادلّه، بیگومانم قهرمبوی بو دهکاتهوه و هیچ کرایهشی لی ناوی. جا ئهگهه تهرم هههگرو گور هههکهه و مردو شوو مامۆسای تهلقین دادهر و هههوا خوری سهه گورستان، له پاداش ناهومید بن و دم له پوش بکههینهوه، تاوان له ملی نهاری شاعیرهکهیهه ئههشی گهردنی ئازا کهن.

ئاوا شامی وادهی دیداری ئایندهی خسته قیامت. خوا عهفوی کا.

شامى كىيه؟

له گهرهكى چهنانى شارى كرماشان، پياويك دهژيت كه به گشت دهس تهنگى و نهدارى و بى دهسته لاتييهوه، زورتر له كوردزمانان، به بۆنهى شيعره جوانهكانيهوه، دهيناسن و خوشيان نهوى.

شامراى مشتاق، كه ناو بانگى به «شامى» دهه چوه، دهورى شىصت سأل لهوهو پيش، له كرماشان له دايك بوه. سى سألان دهبي، نهخوشى ناوله دهگرىت و به هوى نهوه نهخوشيهوه، ههرتك چاوى كوئر دهبن و وا به مندالى دنياى روناكى لى تاريك دهبيت.

خوى دهلى:

هههوز نهشناسوم چهپ و راس دهست

دهست جههانداز جههانبينم بهست

پاش كوئر بونى، زورى نهخاياندهوه، باوهشى گهرمى دايكىشى - كه شامى جارو بار تيدا ئارامى گرتوه بو دهميك خهمى دنياى تاريكى دهوروبهرى له بير بردوتهوه - سارد دهبيتتهوه. چونيهتى ژيانى تالى لهوهو پاشى، دهبي له خوى بژنهوى.

تهمهنى عومرى دهوازده سأل زورتر نهبوه، كه باوكيشى عومرى خودا دهكا و نهجار له سهر ههمو دهردان، رهنكى ههتيويشى لى دنهيشى. دواى فهوتى باوكى، ماموژنى دهبياته لاي خوى و پاش ماوهييك دهينيرى بو مالى «حاج امانالله معتضدى» و لهوه بهو لاوه نهوه پياوه چاو ديبرى لى دهكات تا گهوره دهبي.

لهو روزگار، راديوو تلويزيون نهبوه. مهردم - به تاييهت زستانان - ههر شهويك له مالى يكيك، كووه دهبون و شيعريان دهخويندهوهو قسهى خوشيان دهکرد.

شامى دهگيرىتهوه: لهو كاتهدا شيعرى «مهلا نهلماس خان» و «غلامرضا لور» و «سهيد صلاح»، زور باو بو. منيش زورم حهز لى دهکردن و جوانم گوى بو دهگرتن. كهه كهه وام لى هاتبو، له زور شوينان نهگهر لهتى نهوملى شيعرهكهه دهبيست، به زهوق باقى شيعرهكهه پى دهزانى. بهو بۆنهوه تى گهيشتم كه بو خوشم دهتوانم شيعر بلنم.

ههر لهو سهردهماندا، له مال نهمانالله خان ديته دهري و بو خوى كار و كاسبى دهس پى دهكا. چاى و پارچه و وردهواله له قصرشيرين دهكړى و له كرماشان دهيفروشى. نهگهريش جاروبار نهمنيه و ئازان رييان پى گرتوه، به دو قسهى خوش و چوار شيعرى جوان، له كولى بونهتهوه خهلاسى هاتوه. بهم جوهره له رهنجى خوى، نيكه نانكي وه دهس خستوه به وه ژياوه.

شامی به همو بی ده سه لاتی و دهس تنگیهوه، زور بهر چاو تیره و قهت نانی ناپیاوی تام نهکردوه و دهستی خوازه لؤکی بو هیچ دانه کیشاوه. نیستاش مالؤکیهکی ههیه، که دو سی و هتاغی به کری داوه و بهوه ده ژیت.

له وهی که عمری دهلی، پیرتر دیاره و به داخهوه نه خوشیش زوری بو هیناوه. خه لکیش قهدری نازانن و که متر ههوالی ده پرسن. ته نانهت جار یک ناپیاویک شیعرهکانی لی ساندوه و کوتویه بو تی چاپ نه کم، که چی بردویه دزیویه و به ناوی خوی له چاپی داوه.

خوی دهلی: له سه رینهی همو نهوانه، شیعی زورم کوتوه، که کهسی و نه بوه پی بلیم میان نوسیتتهوه و خوشم له بیرم نه مان و ههروا رو یون و فهوتاون.

بهو ناو اته که بتوانین باشتر له رابردو شاعیران و نوسه رانمان به خه لک بناسینین خه لکیش زورتر له پیشو، بهو جو ره که حهقی خویه، قهدریان بگرن و نه یه لن ههروا بی ناوو بی ده فتهر، له بهین بچن و پاش نه مان و فهوتانیان، ناخ و حه سه رته مان بو بمینیتتهوه.

جا نیستا چهند پارچه ییک له شیعرهکانی ماموستای نه خوینده و ارمان «شامی» به خه لکی پیش کهش نه کمین.

نهوهی که جیگایه لهیره دا بگوتزی، سیاسی زوره له «کاک حسین مفتی»، که به راستی نه گهر نهو لهم کاره دا یاریده نه ده داین، ده بی بلی نه ده کرا.

به ناواتین له ههروا کوئی ده بی، سه عادت مند و سهر کهوتو بی.

کومەڵە شیعری «شامی»، کوردی کرماشانیم خویندەوه. دە گەل هەر شیعریکی دا، بزەم دەهاتە سەر ئێوان و، کزەم لە جەرگەوه دەهات. زەردەخەنەم دیت، بە سەر گریان هەلکێشراوه. خەم و مەینەت، بە بیژنگی گەپ و گالته، دابیژراوه. هەناسە ی سارد، لە دلێکی گەرم و بە کۆل هاتۆتە دەر. ژەهرای تالای ژیانی پر لە ژانی چاره رەشیک: کەفی گەمەو تیز بە دنیا یە کردنی، هاتۆتە سەر.

ئەوی راست بێ، تا خوا، حەزکا شیعەرەکان تەرو پاراون و لە مرخیکی زۆر رهوان و لە بارو جوان، خەبەر دەدەن. تەنیا عەیبیک کەپیاو بە چاو هەستی بکا، کوردی بون و کورد بونی شاعیرە کەپە، کە بە ناشکری خوا نەبێ، کوردی و کوردبون لە بازاری دنیا پولهوسوتاو ی کیش ناژی و کەس ناوری لێ ناداتەوه.

شامی سەرەرای کوردبونیش. تەنیا چاوی دلێ رونو لە سەرەتای ژیا نیەوه لە بینایی بەش بر او، هەژاریکە هیچ نائستەبای خوا شک نابا. شانی هەر پنیست و نیسقانی داوتە بەر گرانیی باری ژیان و لە تاریکی شەوه زەنگی چارەرهشی و دورەبەشی، دەستە کوتەو پەله قازە ی بژیو پەیدا کردنیەتی. ناوی ژیا نی بە رەحەتی و ئاسودەیی، جار جار لە دەمی خەلکەوه بە گۆی گەپوه، بە لام هیشتا نەیزانیوه شادی بەری چداریکە و لەوهری چ هەواریکە. واتا: ئەگەر تاوانبارانی ئاسایی، لە زیندانیک دا دەگیرین، شامی شاعیر، لە سی زینداندا گیراوه. لە گرتوخانە ی بێ چاوی، لە زیندانی بێ نانی دا، لە بەندیخانە ی حەستەمی کوردزوانی و کورد رەسەنی، چوار پەلی شەتەک دراوه؛ قەلەمی ئەژنوی شکاوه، دەمی قسە ی ناخنراوه؛ دەرەتانی لێ بر او، عاسمان دورو زەوی سەخت، بە کام کەلین دا دەر کەوی؟ چۆن بتوانی پەل ببزیوی؟ چۆن دەنگ بێند کاو هاوار کا؟ ئەوسا ئەگەر هاواری کرد، کێ تیی دەگا؟ یا کێ بە هاوایهوه دیت؟! خۆ ئەگەر جارو بارهیک دەردو زوخاوی ژینی خۆی، بە چەند شیعریک دەر بریوه، کەس نەبوه زەحمەت بکیشی و بۆی بخاتە سەر قاقەز و لە ناو نەچی. ئەو چەند شیعرو هەلبەستانە ی لەم نامیلکەدا کۆمەبون، هەر ئەوانەن کە خۆی، لە بەری بون و لە بیری نەچوبنەوه. خودا مائی کاکە ماجدی روحانی ناوهدان کا، کە فریای ئەم کەمەش کەوتو لەچاپی دا.

ئەگەر شامی سەر بە گەلی کورد نەبوا یه، ئەگەر هیندە بێ کەس و هەژار نەبوا یه، ئەگەر لە بەهرە ی بینایی بەشی بوا یه، ئەگەر و ئەگەر و ئەگەر ... – کە بەدای گرانەوه، هەزاران ئەگەر خوزیا هەرگیز هیچیان لێ شین نەبوه. لیم رونه ناوبانگی شیعری لە زۆر ئاقاران دەبیسترا.

بە بروای من، هەر تەنیا ئەو پارچە شیعەرە ی کە دەر بارە ی «کرانشینی» دایناوه و ژیا نی چینی لێ قەوماوی، بەخت و ئیقبال وەر گەر او ی تالەرش و ژیا ن تالی بێ سەر و سامان و ناھومیدو کەس نەناس و سەر لێ شیواو و کەساسی، بەو جورە وینە کیشاوه، باشترین گەوا ی هونەر و هونەر مەندی و دەس رەنگینی و شیعەر جوانی و رهوانی شاعیر ئ هەلکەوتە یه.

با لە خوا بپارێنەوه کە شامیش و خزم و کەسی هاورەسەنی، لە ژیا نی دلی و زەلیلی و دل برینی و هیچ نەبینی و بێ مائی و کرانشینی، رزگار بین و بتوانین بە راشکاوی، کرو هونەری هیژمان ئاشکرا کەین و بیدەینە بەر چاوی تیزی گەلانی خودا پیدای ئەم جیھانە. آمین.

هەژار. 62/9/28-تاران.

وه کام که سرنیه گه درد و چه رف تا سه
نه ده رویسم نه سولتانه و ئم که!

روزی که من بيم و ه مادهر پهيدا
قهومان وه شادی ومخت بی بون شهيدا

شوکر خوداوهند وه جا ئاوهردهن
جەشني وه شادی من بهرپا کردهن

شهو یازدهوم ساعت کهردهن خواهش
ناو بهنده نان «شامی» ستهم کهش

تا من وارد بيم وهی مهنهت سهرا
وهی دونیای پور جهور پور وه ماجهرا

ههنووژ نه‌شناسوم چهپ و راس دهست
دهست جه‌هاندار جه‌هان بینم بهست

سێ سألّه نیمه تفلّ خاروزار
مادهرم وه دهر د سهختی بی دوچار

شهش ماهه ته‌مام وه بان جا بی
عاقبهت دهوای دهر دوش فهنا بی

من مهنم ئه‌پرای جه‌فای زهمانه
په‌ی تیر ته‌هنه‌ی خیش و بیگانه

له به‌عه‌دز ده سال فهوت مادهرم
خاک یه‌تیمیش رشیا‌ده سه‌رم

یه‌ی‌شه‌و دل‌گیر بيم له دونیای دو پرنگ
 و مگه‌رد تال‌هی ویم مه‌کردم جه‌نگ

واتم: ئه‌ی تال‌هی شووم که‌ج‌بنیاد!
 به‌ر باد بای، عومرم تو دای وه به‌ر باد

نیه‌زانم ئه‌ی تال‌هی تیره‌ی واژگون
 تا که‌ی سه‌ر گه‌شته‌م که‌ید وه دونیای دون

تا که‌ی ته‌قالا تا که‌ی به‌رده‌ل به‌رد؟
 تا که‌ی بکیشم وه دل‌ناه‌ سه‌رد؟

دل‌تا که‌ی بیزار له زنده‌گی بوو؟
 روح تا که‌ی خه‌سته‌ی ده‌وه‌نده‌گی بوو؟

تا که‌ی وه ئه‌فسووس بسام ده‌س وه ده‌س؟
 تا که‌ی بشنه‌وم ناخاس وه ناکه‌س؟

به‌دیم چه‌س؟ گه‌ردون به‌د کرد وه گه‌ردم
 تا که‌ی خوین دل‌مه‌ده‌ی وه خوه‌ردم؟

داد بکه‌م تا چه‌ند خوین بخوهم تا که‌ی؟
 تا که‌ی بکیشم ئاه‌په‌ی دهر په‌ی؟

تا که‌ی بار جه‌ور مه‌نه‌ی وه شانم؟
 ئه‌یوب نیم وه‌ی ته‌ور کرد ئه‌متحانم

ره‌نجم بی سه‌مه‌ر سه‌ودام بی سو‌ده
 که‌رده‌م نه‌که‌رده‌و بوودم نابو‌ده

له سهر دو راهی زندگی گیرم
بهر بادهو بی سوود نه‌قشهو ته‌دبیرم

نه مهر گم په‌یداس نه زنده‌گانی
بلا ته‌کلیم له دونیای فانی

وه دهر د چه‌م خواهی زندگی وه زه‌جر
نه دین نه دونیا نه عوقبا نه ئه‌جر

چه‌بوشم چه‌کرد گهر دوون وه گهر دم
یهی تهن موبته‌لای هزاران دهر دم

مهر من وه جو‌ملهی نوع به‌شهر نیم؟
یهی دهم بی غوسه‌و بی دهر دسهر نیم

بیه‌یده بان سهر وه ههر دوو دهسی
داد بکه‌ی وه‌دهس جه‌ور بی که‌سی

قه‌وم قبله‌س وه‌لی قبله‌ی من چه‌فتن
ههر چی قه‌وم دیرم دۆر وه‌لیم که‌فتن

قورئان له‌عنعت که‌ی وه قه‌وم زالم
که‌س وه دل سو‌زی نیه‌پرسی حالم

ههر که‌س پول نه‌یری خه‌رگی خه‌سه
سهر کیشی که‌ری په‌خشهو مه‌گه‌سه

چراغ بالین شه‌خس بیچاره
بی نه‌فت خاموشه ههر له ئیواره

چوار ئسکان چرک نریاسه شانی
یهی خاکه‌ناز تو‌ز نشیه‌یده بانی

نه دوست یه‌ی رنگ نه یار غه‌م خوار
خیش و بیگانه له نوره‌ش بیزار

خیش و بیگانه لیش مه‌کهن دُوری
سه‌ر وه‌لیش نیهن مهر وه مه‌جبوری

له‌و رُوژه ترسم یانه‌ی که ئه‌رز که‌م
له‌و ئاخ‌ر کاره گشت بای وه‌ری خوه‌م

یا ره‌ب! وه حورمه‌ت شاهه‌نشای شاهان
نگه‌هداری که‌ر وه بی په‌ناهان

په‌نام هه‌ر خه‌دی هه‌ر وه خوه‌ت قه‌سه‌م
وه زات بی عیب «مُحمَّد» قه‌سه‌م

وه ئال ئه‌با وه په‌نج ته‌ن قه‌سه‌م
وه ده‌ر وه قه‌له‌عی خیبه‌ر که‌ن قه‌سه‌م

وه شاه مه‌زلووم، تشنه له‌ب قه‌سه‌م
وه سه‌قای شو‌جای با ئه‌ده‌ب قه‌سه‌م

وه ئاه‌ بی که‌س خاروزار قه‌سه‌م
وه دیده‌ی وه‌ده‌ر انتظار قه‌سه‌م

وه سووز سینه‌و ئاه‌ سه‌رد قه‌سه‌م
وه شام تیره‌و رنجو ده‌رد قه‌سه‌م

وه ده‌رد په‌نه‌ان ده‌رده‌دار قه‌سه‌م
وه شه‌ر مه‌ندگی کو‌لفه‌ت‌بار قه‌سه‌م

وه جیب خالی رنگ زرد قه‌سه‌م
وه شان ره‌نجبه‌ر پر وه گه‌رد قه‌سه‌م

وه قلب شیرین دل ناشاد قهسه

وه زور فهاد رهنج وه باد قهسه

وه رنج و مهنهت دنیای دوون قهسه

وه تالهی تیرهی واژگون قهسه

وه رنج دنیاو مهشقهت قهسه

وه روح خهستهی ناراحت قهسه

وه ناه سینهی بی نهر قهسه

وه تاق بی جوفت دهر و دهر قهسه

وه جادهی خیال کوه غم قهسه

وه دهریای مهنهت قلب خوم قهسه

وه سهر چشمهی چشمهی دل قهسه

وه سحرای دامن بی حاصل قهسه

وه تالهی تیره و پاسی بهد قهسه

وه بهخت خوقتهی بیش وه حد قهسه

وه نهدک دیدهی ناومید قهسه

وه ناه پیران مو سفید قهسه

وه نهسیم سوبح پیش نهز خور قهسه

وه سهوت قورنای روح پهروه قهسه

وه رتبهی پاکان دامنه پاک قهسه

وه حورو مهلهک وه نهفلاک قهسه

وه چندین هزار پیغمیر قهسه

ههر خومت داوهری وه داوهر قهسه

در گذشته سنگ نمک را در هاون سنگی می کوبیدند تا به صورت پودر درآید و قابل استفاده شود.
شامی خود را به قطعه سنگ نمک، هاون را به دنیا و دسته آن را به عذاب دنیا تشبیه کرده و چنین گفته است:

گر بر سر من سنگ بکوبی ای سنگ!

از طالع خویشان نگر دم دلتنگ

سنگم، بر سر من سنگ جفا می کوبی؟

ای سنگدل سست وفای همه رنگ!

تاوسان 1326

کرانشینر

(1)

بهنده یه‌ی نه‌فهر کرانشینم
چو عزیز مردی دایم غه‌مینم
نه خار ج مه‌زه‌ب نه جو‌داس دینم
ئه‌ر دو عات گیراس بکه‌ر نفرینم
شایه‌د له‌ی دونیا دیتر نه‌مینم
راحت بوم له‌ ده‌س کرانشینی

چه‌بکه‌م له‌ ده‌س کرانشینی؟

داد وه هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(2)

توای بزانی، سه‌گ وه حال‌م نه‌و
ئاسایش نه‌یرم، نه‌ روژو نه‌ شه‌و
صوب تا ئیواره‌ هام له‌ ته‌ق و ده‌و
تا سه‌ر مانگ بای دو تیکه‌ ئه‌سپه‌و
یا به‌م فروشم، یا نه‌مه‌ گره‌و
ئوشم کراکه‌م به‌ لکه‌ نه‌مینی

چه‌بکه‌م له‌ ده‌س کرانشینی؟

داد وه هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(3)

ژنه‌م جار وکیش خوه‌م قاپچی ده‌رم
وه فصل‌ ز مسان وه‌فر پاکه‌و که‌رم
له‌ عه‌یش و عه‌زا چو سه‌ماورم
خوه‌یان چوو ئا‌غاو به‌نده‌ نه‌و که‌رم
ئه‌ر مه‌نیا‌ن نه‌که‌ی، ده‌نه‌ ناو سه‌رم
ئوشن: گوشت گه‌ ن ئه‌ر امان سینی

چه‌بکه‌م له‌ ده‌س کرانشینی؟

داد وه هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(4)

یهی ههفته مینیت مانگ بچوده سهر
ژن صاحبومال دس نیته کهمهر
وه ژهستی تهمام تیتته پشت دهر
لهوهر پای ههلسم چو ئاغاو نهوکههر
وه ژنهم ئوشم دهمکههر سهماوهر
خوهم دهم ئهرای میوهو شیرینی

چه بکهه له دس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(5)

یهی کوری دیرن چو وهچکهی شهیتان
صوب له خاو ههلسی تیتته ناو ئهیوان
وه جیبی پر ریخ دس وه تیرکهمان
خهیت ئهرای قوری، خهیت ئهرای اسکان
سیول جافر گرینه نیشان
کهس جورهت نهیری سهدای بایدهبان
بوئی جوانهمهرگ سهرم نهشکینی

چه بکهه له دس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(6)

دار اییم بیسه چوار دویتو یهی کور
دو پتوی نیمدار، یهی جوفت لافشر
یهی جوفت متهکای ودهم قهچی پر
سهر نیهده بانی، جور پاره ئاجور
سهری گهن کهفی تیهیده خوهرخور
چوار جام روحی، یهی دانه سینی

چه بکهه له دس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(7)

زانی چهن نهفهر هایمه یه‌ی حسار؟
من ئوشم په‌نجا، تو بوش: په‌نجاو چوار
دریژو کوتا، کاردار و بی کار
سوب له خهو هه‌لسیت، له گوشه‌ی حسار
بیس نهفهر و ساس، ته‌ک داسه دیوار
حه‌فده نه‌فتاوه نریاسه قه‌تار
بایهد یه‌ی نه‌وبه‌ت بلیت بسینی

چه‌بکه‌م له ده‌س کرانشینی؟

داد وه ههر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(8)

سه‌رشهو تا سوب ههر جیره‌ی دهر تید
مه‌شه‌ی غولام چوت، ئوسا سه‌فهر تید
که‌لای فه‌روخ خان له دینه‌ومر تید
ئوسا نه‌میرخان گهر د چوار خهر تید
مه‌رافه دیرن، ئهر دهر واز مینی

چه‌بکه‌م له ده‌س کرانشینی؟

داد وه ههر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(9)

بازوم وه غوسه بیه‌سه بال سه‌گ
ئیقبالم په‌ست‌تر وه ئیقبال سه‌گ
هاتم وه‌ی دونیا من وه سال سه‌گ
ههر شه‌و نیه‌خه‌قم من وه قال سه‌گ
نسم شه‌و ئوشم: خواهش وه حال سه‌گ
نه کرامل ده‌ید، نه پالتاو سینی

چه‌بکه‌م له ده‌س کرانشینی؟

داد وه ههر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(10)

جهرگم سوراخه چو لانهی زهنبور
بهس که شنهم قسهی جورواجور
روح دی خستهس وهفه رمان زور
وه کورهم ئوشم: خه ر بی شعور
سوب له خهو ههلسی، صورهتت نهشور
لهی ئاو لوله فره ر شینی

چه بکه له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کەس بهم، حەقەم نیەسینی

(11)

ئوشن ههر روژی دیزه نهیته دار
خوا ئهراي شام بو، خوا ئهراي نههار
خوا گوشت گاپیر، خوا شهک پهروار
گوشت کوتانهکهی بوهیته دهر ههسار
یووش بکوتی، نهرمی دیوار
له ناو ههساریش ئاجور نهشکینی

چه بکه له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کەس بهم، حەقەم نیەسینی

(12)

وه ههول گیانم نهونه دوشمنم
شایهه نهشیویت لانهو مه سکه نم
عهزیزم مردویت، وه دهمیان خهنم
ئیمریکی رهقصم، ئدننگلیسی ژهنم
چو ئاغای ویگن، پهنا جور خوهنم
نهر بکهن نفرین ژن و فهرزهنم
خوهمیش کومهک کهم ئوشم: ئامینی

چه بکه له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کەس بهم، حەقەم نیەسینی

(13)

بهس که کرادام لهی تهویله چو خهر
عومر وه بهدبهختی هاوردم وه سهر
بیماسه مونس چهن گرو بهشهر
لور له لورسان کورد له دینهومر
سنهیی و پاوهیی جافو کهمانگر
کوردو لورو فارس، تورک قهزوینی

چه بکه له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(14)

نه پهستو ناکهس، نه نادهرویشم
شهر مهنده له روی بیگانهو خویشم
نه کهس تته لام، نه لای کهس نیشم
خویان ههر شهو چن، من کیشیک کیشم
نهر دیر دهر واکهم، نهمنه ریشم
منیش رهگ نهیرم چو سیف زهمینی

چه بکه له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(15)

یهی شهو دو نهفهر بینه میمانم
نیم ساعت بیشتر له بهرق سوزانم
سوب بینه ئاگر رشیانه گیانم
ئاغای صاحیو مال وه گهر د خانم
ئاو پاشینه بان تهیل ئامانم
ههم لافه شیره دریا وه شانم
وتن: تا غروب لهیردا نهمینی

چه بکه له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(16)

ئه‌رای به‌دبه‌ختی، نیامه‌ی و نه‌هات
یه‌ی قهومی دیریم، هاتو له دهات
گاهه‌س بناسی که‌ی خودا به‌سات
یه‌ی که‌له‌شیری هاوردوه سه‌وقات
شه‌فه‌ق صاحیو مال، ههم دهنگی دهرات
پوپه که‌و بگری! به‌سکه قولینی

چه‌بکه‌م له ده‌س کرانشینی؟

داد وه هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(17)

دویکه چیم بگرم، ئوطاقیک له جای
وتم بکیشم، بیلا دهنگم نای
که‌م که‌م چیم له دهر مال مه‌شه‌ی مورای
یه‌ی عفریتی دیم، وه ریواری نای
ده‌مامه‌ی جادو نیه‌ر سه‌یت وه پای
مه‌ر فولادزه‌ره بوته قهرینی

چه‌بکه‌م له ده‌س کرانشینی؟

داد وه هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(18)

چو کاور وه گوگ، له‌لی ره‌م کردم
یه‌ی پا هاته وهر، سه‌ی پا دور کردم
وه هه‌ول گیانم سلّامی کردم
ووت: کاری داشتی؟ ناو ئوطاق بردم
ووت: تۆسرکانیت؟ ووتم: نه‌ کوردم
ووت: کورد کوره‌یت؟ ووتم: هه‌ر سینی

چه‌بکه‌م له ده‌س کرانشینی؟

داد وه هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(19)

ووت: چهن نهفه رین؟ ووتم: ده نهفه ر
غهر له روبابه و عه مه ماپه ر وهر
زوبهیده و ملوک، نوسر هت و کیشوهر
نیم تاج و تاجی، عه شیر هت و خاوهر
کوره بوچکله له و خوه ممو ژنی

چه بکه م له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیه سینی

(20)

چو پشی له شون بوی پیاز داغ
یهی ههفته کردم مأل وه مأل سوراخ
له «سهنگ مه عدن»، تا «چوار رای ئوجاخ»
«تیمچه» و «چه نانی»، تا «بهرز دهماخ»
کهس وه پیم نهیات، یهیی دانه ئوتاخ
وه دینت یهسه رسم هاودینی؟!

چه بکه م له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیه سینی

(21)

یهی فه رشی داشتم، مینیسته جل شأل
باب پألان بی ئه رای یابو ئأل
چوار قیمهت خوی ههر داومه حومأل
ههفته یی یهیی کوچه، چوار روژ وه یهیی مأل
شانزده مأل گهردیم وه عه رض یهیی سأل
دوئیکه دامهیی شان عه لی ئاغای ده لأل
ووتم: یهیش بفروش نیه توام بمینی

چه بکه م له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حهقم نیه سینی

(22)

سئ مانگم پيس كهفت كرايهی خانی
يهسه، مانگی تر هات نيشته بانی
باورو پيم نيوت خودا خوی زانی
چشتی كه شك بهم مهجمهو قازانی
ئویش دی نیهيلم ژنم بزانی
سوب هر اجی كهم نیهيلم بمینی

چه بکهم له دهس کرانشینی؟

داد وه هر کس بهم، حهقم نیهسینی

(23)

کس خوهر نیه، وه حال دهر دم
گوش کس نیه، وه ناه سهر دم
چل سال وه ئیران زندگی کهر دم
کرای زهمین دم وه بانی گهر دم
روزگار موحاج کرد وه نامهر دم
نه رومی رومیم، نه چینی چینی

چه بکهم له دهس کرانشینی؟

داد وه هر کس بهم، حهقم نیهسینی

(24)

قهلم چو کورهی حهداد مهدهی جوش
له دهس دونیاو خهلك خاك فروش
دوניה زندانه پهی شهخص باهوش
نایم نه بایهد که متر بود له موش
ئویش جی دیری له ناو پرو پوش
موش نه کرا دهید نه کرا سینی

چه بکهم له دهس کرانشینی؟

داد وه هر کس بهم، حهقم نیهسینی

(25)

توتاقی گردم بی بہرق و بی تہو
دہرو پیکہر خویرد، چوار دیوار خرہو
داغی پیرم کرد کردمہ قولہو
روژ نیمہرو و ولیم کردہ شہو
دی چہتوای و ولیم؟ ناسمان کہو!
حق من تا حشر لہ لات بمینی

چہ بکہم لہ دہس کرانشینی؟

داد و ہ ہر کہس بہم، حقم نیہسینی

(26)

لہ پروژی ترسم تہجہل بدہی زہنگ
عومرم تہمام بوت لہ دونیای دورہنگ
پنہان بوم لہ ژیر خشت و خاک و سہنگ
ژن ساحیومال و ہ بیل و قولہنگ
قورہقور کونان، و ہقسہو جہفہنگ
بای کرایہی قہور لہ لیم بسینی

چہ بکہم لہ دہس کرانشینی؟

داد و ہ ہر کہس بہم، حقم نیہسینی

(27)

سہر مانگ و ہ مانگ بایتہ دیارم
و ہ بیل ہل کہنی سہنگ مہزارم
بکہی شکہنجہو زہجرو نازارم
بوشی کرا دہیت یا پاسبان بارم؟
منیش لہ تلحد سہرم دہرارم
داد بکہم ہوار، کہفہن کی سینی؟

چہ بکہم لہ دہس کرانشینی؟

داد و ہ ہر کہس بہم، حقم نیہسینی

(28)

چو سه‌گ و لگه‌رد، دهر و ده‌ر و ه‌خوهم
شه‌و تا سوب نه‌خه‌ف، ره‌نج بیه‌ر و ه‌خوهم
دل‌گیر و ه‌دونیای دون په‌روهر و ه‌خوهم
له‌ ده‌س ساحیو مال خون جگه‌ر و ه‌خوهم
مشتی خاک نه‌یرم، خاک و ه‌سه‌ر و ه‌خوهم
له‌ زینده‌ی ئایه‌م بی خه‌وه‌ر و ه‌خوهم
نیه‌زانم «شامی!» دی تا که‌ی مینی؟

چه‌بکه‌م له‌ ده‌س کرانشینی؟

داد و ه‌ه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

تاوسان 1330

دهد ملهت ئیرانج وه دوکتور موسهدق

(1)

وه بهس که گهر دیم دهس و بان دهس
قورب ئهرا م نه مهن چو میوه ی نار هس
جو او سلام نیه شنوم له کهس
بیکار چو ئیمه له ئیران فر هس
خو هس و حال هه ر کهس مریت، ناسو دهس

دوکتور موسهدق ته کلیمان چهس؟

(2)

نیمی له ملهت دوچار دهر دن
له سوب تا غوروب بیکار مه گهر دن
وه گوسنهی وینه ی زه عفران زهر دن
مهرد موبارز روز نه بهر دن
زهر ئهرا ی ئیوه و شه ر ئهرا ی ئیمه س؟

دوکتور موسهدق ته کلیمان چهس؟

(3)

نیمی له ملهت چو گای پهرواری
هه ر خوهن و خهفن له سمن کاری
نه دهر د جو فت خوهن نه دهر د باری
سه ر مهستن وه جام باده ی بی عاری
هه میشه ههفت رهنگ و سو فر هشان ههس

دوکتور موسهدق ته کلیمان چهس؟

(4)

ئوشن چل ههزار بیکار و پاتهخت
عومر گرامی مهگوزهرن وه سهخت
بی جا و مهکان بی لباس و رهخت
سئ وه عده غهزا کهردهن وه یه ی وهخت
ئاخر ئهوانیش ههم نهوع ئیومس

دوکتور موسهدق تهکلیمان چهس؟

(5)

یهسه چوار روژتر ههم زمستانه
زوخال نابوده هیزوم گرانه
سدای زیل و بهم بهفرو بارانه
چهقه ی دنان تیه ی چو مسگهر خانه
داش نانهوایی نیه کهفیده دهس

دوکتور موسهدق تهکلیمان چهس؟

(6)

غوسه ی کهسادی سفید کرد ریشم
له سوب تا غوروب خهمیازه کیشم
من وه انتظار مشتهری نیشم
بازر سهیل ههرسات مهکن تفتیشم
چه بکهه ئهرا ی تهلهکه ی بازهرس

دوکتور موسهدق تهکلیمان چهس؟

(7)

مشتی زهر پههرس سکه ی زهر شناس
هیچ دینی نهیرن غهیرهز اسکناس
مه مجلس ریا و رهوزه قهرارداس
تا نشان بیهن ئهسپاب و ئهساس
یه رهوزه نیه، یهیش یه ی جوهر حوقهس

دوکتور موسهدق تهکلیمان چهس؟

(8)

سە ماھە حقوق پاسەبان شار
نەسرەسید نەدەدەى دەس تەلەب كار
مەر جورئەت دیرن بچنە بازار
یە چرى ناغا، ئەو داد كەى سەركار
دەس ماپە نەیریم حساوكەت بار
وہ دینت یە رەسم نەقدو نسیەس

دوكتور موسەدق تەكلیفمان چەس؟

(9)

ئەوزاع مەملەكەت دەر ھەم بەر ھەمە
وینەى زولف یارپور پیچ و خەمە
نیمى لە ملەت دوچار غەمە
رشتەى زندگى خەیلی موکھمە
وہرنە و ئاسان گیان مەدەن و دەس

دوكتور موسەدق تەكلیفمان چەس؟

(10)

دەست و پای مەردم پیچاس وە ھەم
گش وە كەساتى دوچارن وە غەم
لە ھەر كەس پرسم ئوشى چەبکەم
وہ گیان شامى ھەر لە كیسە خوەم
من ئوشم بخوین تا ئەورەى كە ھەس

دوكتور موسەدق تەكلیفمان چەس؟

جولوه روکتور موسدوق وه ملهت ئیران

(1)

ملهت ئیران! ملهت ئیران!
ئهوهل وه یاری چهی لا مهکان
وه دوعای سهحره علامهی کاشان
وه بهخت و ئیقبال خهلق موسولمان
خواههم ئاباد کرد ئیران ویران
خودا یاری کهمی وه کار ههر کهس
له من نهپرسن تهکلیمان چهس

(2)

سهور کهین ئی چهرخه یهیی دهور بخوهی دهور
قهول دم ئی اوزاع نهمینیت وهی تهور
بسازین وه گهرد زهمانهی پور جهور
مهجلس ملی ههردهم هانه شهور
بزانی ههلاوا نهتیجهی قورس
له من نهپرسن تهکلیمان چهس

(3)

ئومیدوارم ئیران یهیی سان بو
نه حاجی نه بهگ نه ئاغا و خان بو
نه یهکی له بان فهرش کاشان بو
نه یهکی له ناو کوچه وهیلان بو
ههر کهس کار بکهی کار ئهراى فرس

له من نهپرسن تهکلیمان چهس

(4)

نہر یاد نہیرن دہورہی شہر یوہر
نان لوبیا بارینہ نہزہر
خورما مہخوار دن لہ جیای شہکەر
چوار نہفہر شاد بین باقیتان پەکەر
جہمعی مہواتن ساحب بی بی ہس

لہ من نہیرسن تہکلیمان چہس

(5)

یہقین گومان کهن دوکتور با روسہ
یا وہ گہرد ملہت، نمریکا دوسہ
بیہودہ ژہنن ئی تہیل و کوسہ
خوا گہواہہ دفای ناموسہ
ہەرگز گول گہچی نیودہ نہتلہس

لہ من نہیرسن تہکلیمان چہس

(6)

یہی تہن پیرمہرد پاکوسہ لیمم
نہ موحتاج مال نہ زہرو سیمم
پاکزادو حق گو بی تہرس و بیمم
نوستادم وہی تہور کہردہن تہعلیمم
حق کوشی نیہکہم تا ناخر نہفہس

لہ من نہیرسن تہکلیمان چہس

(7)

نہفت ملی کردم، مولکیش ملی بو
تاکہی ئی کارہ ژیرہ جولی بو؟
روزگار وہ کام تہوہکولی بو
حہسہن لات موحتاج حاجی قولی بو
نہر بوشی مردم بوشن وہ تہوہس

لہ من نہیرسن تہکلیمان چہس

(8)

موسهدق کهی وهت تو شیره کیش بو
سه‌ر تا پا عوریان لوخت و ئاونیش بو
له ناو خه‌ر ابات نیره ده‌رویش بو
سه‌ر گهرم باده‌و به‌نگ و هه‌شیش بو
نیمی له ئیوه چکیده‌ی شیره‌س

له من نه‌پرسن ته‌کلیمان چه‌س

(9)

مله‌ت! وه قورعان وه سو‌ره‌ی یاسین
ئیوه سو‌لتانن له لای خه‌لق چین
روزی چه‌ن هزار له مه‌یدان کین
چو به‌رگ درمخت رزده‌ی زهمین
توپ چو ئمشی پاش خه‌لق وینه‌ی مه‌گه‌س

له من نه‌پرسن ته‌کلیمان چه‌س

(10)

هزار سال مه‌نو پای غارمنگه‌ر
کو‌تاه بو له مه‌رز ئیران موزته‌ر
یه‌سه وه یاری بینای بان سه‌ر
له ئیران نه‌یشتم یه‌ی ته‌ن له کافر
ئی نام نیکه‌ په‌ی ئیرانی به‌س

له من نه‌پرسن ته‌کلیمان چه‌س

(11)

ئیران نه‌ ئیران، موسهدق ئاباد
مله‌ت نه‌ مله‌ت، غولام نازاد
لا‌هه نه‌ لا‌هه، دیوان عهدل و داد
ره‌نج چرچیل کرد وه ره‌نج فهرهاد
ئیتر کوتاکه «شامی» سو‌خه‌ن به‌س

له من نه‌پرسن ته‌کلیمان چه‌س

باغبان باکه سروه‌فا نه‌که‌رده

بنام بی چون جهاندارِ فەرد
موخبر جه هەر کار ته‌بیب جه هەر دهر د

زاتەش بی زه‌وال لوتفەش بی پایان
خودایش وه خەلق عالم نمایان

لوتفەش نەر یار بود وه گەرد هەر کەس
غەرق بوو وه دهر یا بهرنیه چوود وه دەس

مەردم گووش بگراین لهی به‌دبه‌ختی‌یه
دو نه‌فەر یه‌ی رنگ له ئیران نیه

وه قه‌ول «سعدی» پیر خردمەند
«مادر نژاده‌ست یه‌ی رنگ دو فەر زەند»

«حافظ» مەنویسود: «ره‌فیق کیمیاس»
نەمه‌یود وه دەست تا دنیا بونیاس

عارف وه‌ی دهر ده مه‌بود وه دهر ویش
راه بی‌اوان مه‌گیرود وه پیش

هەر چەن مه‌گەردم مه‌که‌م جوستوجو
دو نه‌فەر یه‌ی رنگ په‌یدا نەمه‌بو

چ کاری دیرم دیرم وه کار عالم
بچم وه سەر وەقت داستان خوم

حه‌قا حەق بر!! برای خاصی نید
ره‌فیق یه‌ی رنگ حەق‌شناسی نید

تو واتى يه‌ى شهو مه‌يوم وه مالت
قهوالت درو بى حاشا له حالت

ز مسان دامه سهر من وه انتظار
گوش وه حهلقه‌ى دهر وینه‌ى بدهکار

شهوى دو ساعت له‌پشت دهر بيم
مُنْتَظَر وه پای دو بهر ادهر بيم

ههر شهو سه‌ماوهر پير جگهر سوز
چو عزيز مه‌رده داد مه‌کهر د تا روز

سینی به وینه‌ى ته‌په‌ى گورسان
له گو‌شه‌ش نوساو نارامگای اسکان

نعلبه‌کی چون گور قاشق وینه‌ى له‌ش
ههر له‌شى له ناو گو‌رى دراز کەش

استکان وساوى ده‌هه‌ن باز کهرده
مه‌رواتی ئيمشه‌و عه‌زیزش مه‌رده

قهندان به وینه‌ى خورماى خه‌يرات بى
ههر فه‌رياد مه‌کرد شهو به‌رات بى

ته‌شته‌ک به وینه‌ى مرده شو‌ر خانه
ههر انتظار داشت چاو له دهرانه

مه‌نقه‌ل به وینه‌ى ته‌په‌ى کوه‌ تو‌ر
جای راز و نیاز ئوسا با غه‌فور

قوری نا ئومید یه ی گوشه ی مهنقل
وه نا ئومیدی گردوه به غهل

چون موسا له تۆر مه کرد مونا جات
وه دهر گای یکتای قزی الحاجات

مهوات: یا یکتای جه لال جه لیل
نجات ده هنده ی مرصل خلیل

وه شو عله ی ئاتهش بدهر نجاتم
دیتر نه مه ندهن ئاه وه بساتم

وه تاب ئاتهش من مه یوم وه جوش
چای جو شیده کس نمه که ی نوش

یا یکتای بی چون! حی لا مه کان!
شهر مه ندهم مه کهر وه رؤی مه ان

تهنم چون زندان رو که ردهن وه بهند
یا ره ب ئی جهوره بکیشم تا چهند؟

تهن موبته لای روح، روح موبتلا ی غهم
یا ره ب تهن و روح جوداکهر وه هم

له عنهت وهو کهسه من کرده قوری
ئه رای پای مهنقل بعضی وافوری

مه کهر سه بر من سه بر ئه یوبهن؟

زندگی وهی تهور ئه رای چه م خوبهن؟

دو‌ه‌شه‌و سی‌ ساعت بعد از نسمة‌شه‌و
موقه‌ی که مه‌ردم چو‌نه جامه‌ی خه‌و

یه‌ی ده‌ستی ئامان نه‌می وه ده‌ستم
ده‌سته‌ی شکه‌سته‌ی وه مه‌فتول به‌ستم

له‌ خاو بیدار بیم وه زور ته‌کان
چنگ ناده گه‌لوم سد‌ام نایده بان

داد کردم هم چه‌س؟ جه‌مینه خانم!
وه‌ی نیمه شه‌وه چه‌ توای وه گیانم

وه‌ت: نوسره‌ت ملوک هم سینه‌ی ژان که‌ی
وه به‌نده ادعای گول گاو‌ه‌زوان که‌ی

به‌سک سهردی خوه‌ی سهرد وه بان سهرد
چو مار پیچ مه‌خوه‌ی وه زور دل دهرد

وه‌ختی مه‌نیشود وه سهر سوفره
ته‌عاروف کردن وه دینی کوفره

چوار قهند داغ په‌نچ چای هه‌فت هه‌شت پیاله شیر
سی نان له‌واش یه‌ی دوازده په‌نیر

یه‌ گشتی ناشتای عه‌ش‌ره‌ت ملوکه
سه‌یل شکلی که‌ی، چو شکل خوکه

شوی عه‌ش‌ره‌ت ملوک حاجی غضنفر
نهر بو‌شم خهره، سهر رحمة‌ت وه خهر

چای دیر دهم کردود ئه لئاساد وه قین

منو چوار اسکان کوتاده زهمین

من دهستم خویرد بی، استکان شکیاد

قاشوق چای خوهری ههفت ههشت دوشمین داد

سینی وهت: قاشوق! یه نانه جیمه

مهرحوم گهورای شابابای دیمه

یه کور مهرحوم حاجی هاته مه

سهه پارچه مولک داشت هم وهتیاد که مه

وه ناو مولک خوهری بیه خاک شوخم

تهرهکتور پاشی وه بان سینهی توخم

چهل سال تهمامه همامه ئی ماله

رؤحم دی خهستهس وهی قرم و قاله

بان گلان خاسه سالی سی ساعهت

کاریک ئه نجام دهید چوود خهفید راحت

دیتر کهس نهیری کاری وه کارهش

وه خاب شیرین نیه کهن بیدارهش

ئی قاله رهسی وه گوش بان گلان

وه تاب و تعجیل هاته لیو بان

داد کرد: نهی قوری! بی عهقل و شعور

ئهبله ی بی کهمال له معرفهت دؤر

تا تو وارد بید وه مهرز ئیران
بیشه‌ی شیران بی، تو کهر دیش ویران

مهردم تو مو عناد کردی وه چائی
دایده دهس مهردم عاسای گدائی

گورگ وهختی پیر بوو، خهم مهده‌ی که مهر
بووه مهسخره‌ی سه‌گ سوقان خوهر

نُهصد سالِ پیش من لهته‌ی کوبیم
گوز مرگای په‌لنگ په‌نای ناھو بیم

پار چه‌م سه‌بزه‌زار سه‌ر چشمه‌و رُود بی
تہفریگای مخصوص سولتان محمود بی

شاهان شو جاع، مهردان کاری
صاحب سابقه‌ی تیرو سه‌واری

نہ‌گهر شہرح بیہم یه‌کی له هه‌زار
وہخت مه‌چوُود وه سه‌ر پر مه‌بوُود نہ‌وار

یہسه پیر بیمه، پیر ناخر شہر
نسمم بیہ چالگ نسمم بیہ ده‌سہر

یہ چوار سہد سال من بان گلانم
ہم نشین سه‌گ له‌ی بان له‌و بانم

فہرزہند فہور فہر ہاد نامہرد
وہ تیشہ‌ی فولاد ریشہم بہر ناوہرد

فه هادِ فغور، بی یه خونی من
من کهر د وه فه دای قهدو بالای ژن

فه هاد خونی من شیرین خونی نهو
وهی تهوور بازی کرد نه قشهی شا خسرو

من سهنگ ریزه ی تیشه ی فه هادم
نهو روزگاره خاس هاله یادم

بیمه سه د پاره هه پاره ی وه جای
هیج موسلمانی چوو من وه پی نای

به عده ز گفتگوی قوری و بان گلان
بچم وه سه و هقت باقی داستان

بچم وه سه و هقت داستانه کم
وه سه بهد عهدی دو مهمانه کم

نهو هل ئهرز کردم من دهرویش وارم
تهعارف وه دوس کُفره له کارم

دوم یه ی نهفه فرمانبردارم
خجالت کیشم اسم پوئل بارم

دو شهو بان یهک شهوی پهنج تومهن
دامه شهو چهره ده پانزه شهو مهن

له ناو پاکهت بی له تاچه ی ئوتاق
بشنو له جهفای موش قور مساق

یهی نیره موشیک بیه مهمانم

نه وه عدهی گردوم نه ناوی زانم

شهو چه‌هم کردو وه سه‌حه‌ر چه‌ره

گشتی کهل کردو ئه‌رای مه‌سخه‌ره

یهی ده‌سمال ئاجیل دان دان شماردو

پوسته‌که‌هی هوشتو مه‌غزه‌که‌هی خواردو

هه‌ر که‌س وه دیده‌ش نیه‌ونید نیه‌زانی

یهی خاکه‌ناز توز نشتو وه بانی

نان فه‌ره‌نگی چو سه‌نگ پای همه‌م

تا ده‌سم بگری گشتی فه‌ردام

دوان په‌رت کردم له ناو ئه‌یوان

سدای هه‌مسایه وه لیم هاته بان

خاس بی نه‌شکانم وه نه دی مه‌ردم

سئ روزیش ئه‌رای تاوان بگه‌ردم

ئهنار ساوه سه‌داس هاته بان

ومت هه‌راجم که‌ین جور چاله‌سه‌ن خان

بیمه‌سه عه‌روس بی حوسن و جیاز

سیر بیده‌م ئه‌رای کولفه‌تی پیاز

یاره‌ب به‌د به‌ختی رو نه‌که‌هی وه که‌س

هه‌ر که‌س به‌د به‌خت بو، مه‌رگی بیه‌و به‌س

ئهوسا که من بيم وه شاخه‌ی درمخت
فهرمان رهوا بيم چوو سولتان وه تهخت

من وه لابه‌لای بهرگِ خوهمش منظر
چوو کودک له بان دامان مادهر

شهب نهم شهب مه‌داد ئاب وه روخسارم
نسيم پاک مه‌کهر د گهر دو غوبارم

سه‌ههر وه نه‌غمه‌ی مُرغ خوش ئاواز
سه‌با مه‌جونباد گه‌هوارم وه ناز

لاله‌ی سوپا خیر سه‌هراو کوه و دهر
وه فهرش ديبا پوشا سه‌راسهر

گولان سه‌ف کيشاون له اطرافِ جو
ههر گولای رهنگی ههر رهنگی يهک بو

خار وینه‌ی سه‌رباز سوپای پياده
سه‌ر تا سه‌ر گرتو اطراف جاده

بو عطر گول سورخ غونجه‌ی نه‌شکوفته
نه‌غمه‌ی رهوان به‌خش مُرغ ناشفته

چون سوپای بيژن خار دامان گير
په‌ی ره‌زم خه‌زان تيز مه‌کهر دهن تير

شبنم مه‌زانست ره‌سم روزگار
په‌ی به‌د به‌ختی من مه‌گر ياد وه زار

مهوات: ئه‌ی ئهنار! ئه‌ی ناز په‌روه‌رده!

باغبان با کس وه‌فا نه‌کهرده

بسیار وینه‌ی تو له‌ی باغه‌ی بیهن

امروز ئاساری له‌ی لیسان نیهن

ههفتادو ههفت رنگ میوه‌ی په‌ی دهر په‌ی

رهد بو له‌ی باغه‌ی له‌ی بادام تا به‌ی

جودا بید وه‌ی گول دور کهفید وه‌ی باغ

قهلبت پر خون بو وه‌ی دهر د‌فراغ

مه‌کهفید وه‌ی دس جهوان ئه‌حمه‌ق

هه‌م نشینت که‌ی وه‌ی شیشه‌ی عهره‌ق

نارنج! وه‌ی ئه‌روای گولابی قه‌سه‌م

هه‌رچی شه‌بنم وه‌ت یه‌ک وه‌ی یه‌ک دیم وه‌ی چه‌م

بشنو له‌ی نارنج خواهش عه‌ترو خواهش بو

وه‌ت: ئه‌ی داش ئهنار! وه‌ی ئه‌روای لیمو

منیش وینه‌ی تو وه‌ی شاخه‌ی دار بیه‌م

چو سولتان وه‌ی ته‌خت ویم به‌ر قه‌رار بیه‌م

گوشم هه‌میشه وه‌ی نه‌غمه‌ی ساز بی

سه‌رم ئاشفته‌ی کرشمه‌و ناز بی

سه‌با وه‌زیر بی شه‌بنم نازر بی

بولبول له‌ی به‌زمم دایم حازر بی

نه‌سیم داده پیم وه یادگاری
عهتری نمونه‌ی مشک تاتاری

من وه یادگار نه‌سیم دو‌سم
ههنوز بوی عهتر مه‌یو جه پوسم

یه‌ی روز به‌دبه‌ختی هاته دیارم
باغبان پیر که‌فته هاوارم

دهر ده‌م فهرمان داد صندوق ئوردن
منیش وینه‌ی تو بی چاره کردن

منیش وینه‌ی تو که‌فته ئهمار
حاشا له وه‌فاو ره‌سم روزگار

یه له بهار بی، بشنو له پائیز
بشنو له دونیای دون غهم ئه‌نگیز

چه‌مهن بعد از گول به‌سکی زاری کرد
سه‌بزی رو‌خساره‌ش عوض بی وه زهره

حمله برد وه باغ باد غارت گهر
ره‌نگ نه‌مهن له روی سه‌رو سه‌وبهر

به‌رگی سه‌بز نه‌مهن په‌ی ریخته‌ی قه‌سه‌م
وه شاخ گول سورخ بولبول مه‌کهر دهره‌م

عاشق و معشوق یه‌ک یه‌ک چین وه ده‌س
بولبول که‌فته تون گول که‌فته ته‌وس

مأواى بولبولان بى وه لانهى زاغ
نه باغبان مهن نه ياران وه باغ

وه حملهى خهزان په‌ردهى گول درياد
پاى بولبول له سهر شاخ گول برياد

ئاسارى له گول غهيرهز خار نه‌مهن
صدای مُرغ ژان له گول‌زار نه‌مهن

صدای زيم و بهم ريختهى خشکه بهرگ
نه‌مهک مه‌پاشاد وه مه‌جروحي جهرگ

باد بهرهم زهن خانه‌وادهى گول
خون مه‌که‌رد وه جهرگ عارف و عاقل

نه سهبز وه سه‌حرا، نه بهرگ وه داران
نه گول، نه گول چين، نه گول عوزاران

نه جام، نه ساقى، نه مينا، نه مهى
نه موترب، نه ساز، نه بهر بهت، نه نهى

درمخت چو ئهلوات پاک باختهى بى عار
سهر تا پا بهرگش باختو وه قومار

صدای رودخانه چون ناواز پير
ئاه بى ئه‌سهر نالهى بى ته‌سير

سه‌حرا بى وه جاي درندهو خون خوار
گاو باز نشهس بى گورگ هاته روکار

دریاده قهساو، گاو رهنج بی وهر
خوهردمهن په‌ی یابو، بارکیشان په‌ی خهر

سه‌حرا بی له‌زهت باغ بی سه‌ر په‌رس
رودخانه وینه‌ی مه‌ریز بی که‌س

خهرگوش باغبان روبا ساو باغ
شه‌غال شه‌و تا سوب داد مه‌کرد وه داغ

سدای زیل و به‌م بانگ نوشانوش
له‌ تهر ف بستان کوتابی وه گوش

به‌ده‌ل مه‌جنونان لیلی گوم که‌رده
که‌شکی فهر هادان په‌ی شیرین مه‌رده

جه‌له‌ب و امقان گوم که‌رده‌ی عوزرا
ههر کام ده مه‌عشوق ویشان بین جودا

نه‌سیم ته‌نها مه‌ن له‌ کوه‌ساران
گول وه گول مه‌گه‌شت جای به‌زم یاران

سه‌ر گه‌شته وینه‌ی مه‌جنون مه‌که‌رد گه‌شت
دیار وه دیار سه‌حرا و کوه و ده‌شت

ثابت بی وه‌بیش دو رهنگه‌ن دنیا
جوز موشتی اشغال نه‌مه‌نده‌ن وه جا

پوس چنجه‌ی که‌دو فنوق و پسته
چوپنبه و پاکه‌ت بوتری شکسته

له جاي بهزم خوش ميرزا سهماوهر
ناساری نهمن غيره ز خاکستر

كهفته بي وه پای شمع نه فروخته
لاشهی پروانهی زار پهر سوخته

نهسيم مهجور بي رو نياده شار
کوه وه کوه مهگهشت حسار وه حسار

نهوئل هاته مال تهبهقهی نهوئل
زالو صفاتان بهو پيشهوه عمهئل

ههفت پشت عمارت له ناخهين پووش
سروت مهلائک مهشنهفتهن وه گووش

پهردهی نهبريشهه پوشت دهري مهخمهئل
بخارو وينهی توپ و مسلسل

موتهکای پهرقو وهت وه تهخت خاو
نهسيم غهآهت کهی پا بنیده ناو

وه قهلبی مهجروح مالامال وه دهره
نهسيم وه نهفسوس کيشاد ناه سهره

دوم هاته مال تهبهقهی دوم
نهویش نهو تهور بي نه نهوتهور مههم

له دو خارج بي کهم کهم هاته سی
نهل غهزه هيج کام ري نيانه پی

له ههر تهبهقهی چهن بهد و بی جا

ئهوان وه نهسیم نهسیم وه دنیا

سوم هاته مأل تهبهقهی ئیمه

وهت وه مهز ههیم ههر ئیهره جیمه

کهم کهم وارد بی وه بهنده مهنزل

یهک ئوتاقی دی ساخت چینهو گل

ئوتاق دو دهر شهش، مهخروبهو نمناک

تاریک به وینهی زندان «ضحاک»

نهسیم نگا کهرد وه وضع بهنده

گردهمه دهسگاو مهسخهرهو خهنده

یهی جوفت دهسگیرهی وه کار نهکهفتی

یهی دانه کهف گیر سألها خهفتی

یهی دهستهی گوش کو، خهستهی گوشت گاو

چوار جام روحین یهی سطل جا ئاو

لافهکهی «شامی» فصل تاوسان

وه ناو سهوته بایهس بوهیدهی بان

تاوسان 1337

شعر نهو

یا فهراق ئاخړ کوشیدم یا غهم ئهشعار نهو
 وهی دو دهرده ئهه نه مردم، دی نه لهرز دیرم نه تهو
 ئاب و خاک قالب نه کرده، گل و پی ئوشن نه خشت
 زحمت سهرمای ز مسان رتبهی یه خ دمیده نهو
 قصه بی مه غز و مه غز نازار و پوچ و بی له زهت
 دیم وه ههه جمعی خونهینهی نههل مه جلس کهیده خهو
 ره و غهن و گوشت و برنج و لیومو عهمانی و سیب
 کهی وه خامی بود بخویدهی تا نه کریهیده چلهو
 شاعر شیرین که لام شاعر نو! ههه یه بز ان
 عافیت دورهن جه سهر کار ئهه بخوید ههشت مهشکه نهو
 کاغذی نفله، قهلهم رهنجهو خوهت خهسته نهکه
 راه تو وه ترکسان چو نهی عههه! بی خود نهدهو
 قافیه سولتان شاعر و قالب خشت سخن
 خشت بی قالب چ حاصل مولک بی سولتان خرهه
 روح «سعدی» شاد که نویسی کهس له ئی مه نهت سهره
 «تا نه کیشید رنج و مه نهت، گهنج وه نه سیبی نیهه»

سه‌د هزار ئه‌فسوس که بردم سه‌د هزار حسره‌ت وه گور
باعث به‌دبه‌ختی من چهرخ من دون و چه‌تر که‌و

شیر نو بایه‌د وه ژست و ناز مه‌خسوسی خو‌ه‌نی
ئه‌ر وه مه‌ردانه خو‌ه‌نیده‌ی حه‌رف موفته‌و ناحه‌سه‌و

شیر نو کو‌ه‌نه وه یادم برد، نیه‌زانم چاره چه‌س
قصه‌یی بی مه‌غز بعضی مه‌غز «شامی» کرد خره‌و

ز مسان 1340

روخ نهواتر

مه‌ردم باينه ديار ئی به‌دبه‌ختی‌یه

رون خاتر جه‌م وه‌ی شاره نیه

په‌تو فره‌تم، مه‌وج نیامه گره‌و

ئه‌رای خه‌رج و به‌رج عه‌ید سأل نه‌و

چوم رون بسینم له یارو به‌قال

ئه‌رای ناو هه‌لوای جومعه‌ی ئاخ‌ر سأل

سلا‌می کردم، و مه‌ت: ئه‌له‌یک گشت که‌س

ئه‌و کاسه ئه‌رای چه‌ گردید وه‌ ده‌س؟

ماس توای نه‌یرم، روب توای نیه

شیره دوجور هه‌س، سفیدو سیه

و مه‌تم: ئه‌ی مه‌شه‌ی «زنده‌ی گیانت بو»

به‌قالی بایه‌س گش جنسی داشتو

شیرنی شه‌که‌ر تا شور ی نمه‌ک

توخم کاسه‌پشت تا حاجی له‌کله‌ک

عوناب و خاکشیر، جه‌وه‌ر میوه

هه‌ر له‌ گه‌ل سه‌ر شور تا گل گیوه

ئا‌ه‌ر سه‌رد کیشا به‌قال وه‌ دل‌گیر

و مه‌ت نادر و یستی پیرم که‌رده‌ن پیر

زه رف ماس تیرم دو ههفته مینیت
ئاو نیشاسته کەسی نیه سینیت

نەر پهنجای نهرای موشتەری کیشم
بهیده‌ی مال و تیه‌ی نه‌مینته ریشم

دوای مه‌رافه‌و داواو تۆسه‌ری
که‌م که‌م کار کیشیت وه که‌لانتەری

دیم به‌قال بوور ده‌سم ده‌یده شهر
که‌یده‌مه که‌وتر قه‌یچی بال و پهر

بی جور مو ته‌قسیر عوزرو به‌هانه
شاپهرم کیشن که‌نمه لانه

وهم رۆن توام، رۆن خاترجهم
نهر دیری بیه‌پیم گیان خوه‌ت قه‌سه‌م

به‌قال گورجه‌و بی نه‌وه‌ل کاری کرد
ده‌س چه‌پ هاورد ده‌س راسم گرد

ماشه‌لا وه‌زور مه‌شه‌ی نه‌لیه‌سکه‌ر
وه نه‌وه‌ل ته‌کان کیشاده‌مه وهر

په‌نجه‌م جور ته‌سبیه‌ په‌نشەش ده‌ور شمارد
سی «تو بمری»، چوارده‌ قه‌سه‌م خوارد

وهم: خوه‌م عه‌شایر چه‌کیده‌ی کوردم
ده‌ مه‌ن رۆن له‌ مال خالۆم هاوردم

کهره ی بی داخل، رون خاتر جهم
دهساو «خوهرشی» خالوژن خوم

دویکه تا ئیمر و شمس مهنی بردن
هیچ کام وه قهد تو ئیراد نه گهردن

دو ساعت و نیو له رون تاریف کرد
وه گیان سهر کار مه غز له سهرم برد

وتم: پهنجای چه ند؟ و مت: شمش تومن نیم
وتم: گیان خوهت یه ی پهنجا بیه پییم

نه مهزه ی کردم، نه لهلی خواردم
شمش تمهن و نیم ئیرای شماردم

ههر چند قهرز کردوم وهلی وه خوشحال
شیرهو ئاردو رون هاوردمه مال

تا رون پرشاندیم وه ناو تاوه
دیم بوگهن رون خهیلی خراوه

وه گیان سهرکار شوخی دهر رهفته
من گهمان کردم بوو گهن نهفته

له ناو تاوه، له بان پریمز
یهی ههلوای پهزین خوش رهنگ و قرمز

زهره ی له ههلوا! نیامه بان زوان
دل و دهر ونم و مختو بایته بان

تاوه ههل گردم بهر هو ناو ههسار
گن گن لهی ههلوا دامه قهی دیوار

ههمسایهیل وهتن: «شامی» شیت بیه
وهم: نه مهردم یه بهدبهختی یه

پولم ههرا مه یه بایهس برشیت
نهر بهشی بکهه، مر دیهکان کوشیت

یه رون کهلهو رون نهواتی یه
سیف نیمریکایی! گهردی قاتی یه

دامه ی قهی دیوار مالهیک هاوردم
تاقتمای ناوهراس بهن کهشی کردم

ئی قاله رهسی وه گووش ساهیومال
هاته ناو ههسار کرده ی قرم و قال

ژن صاحیو مال، وه مال هاته دهیشت
وه تو چ پنهان مردگ نهرام نهیشت

نهو ههر دوشمین دات، من دهنگ نهکردم
ناخر مهجبور بیم ناو باوکی بردم

تا یه ی دوشمین دام، ههم پیاو ههم ژن
چو سهگ ههلامات هاوردن په ی من

پیا هاته وهر، ژنه کهفته پشت
چنگ نانه حهلقم وه زیلهو وه مشت

ههفت ههشت دمس خوار دم، دو دمس وهشانم

بیس کرانشین رشیانه بانم

ناو حهسار بی یه مهیدان نه بهرد

جهنگ شروع کریا وه ئهسلهحهی سهرد

وه تهشت رهخت شور، ئهفتاومو ئاوپاش

یهکی ئاتهش ریز، یهکی وه مهقاش

طایفه ی ئهوان، فامیلهیل من

ئاماده ی جهنگ بین هم پیاو هم ژن

من دیم کار گهنه، ناو خودا بر دم

کراواتهکه ی باقرخان گردم

ههر وهک کیسه کهش له ناو حهمام

دریزی کردم مشتو مائی دام

باقرخان له ژیر بیس نهفهر له بان

من له ناوهر اس، جور کهواو لای نان

شهمه و شکرالی، شمس الله و شیرزا

موسی و مام وهلی مصطفی و میرزا

سهفهر وه سیلهو موشتهبا وه مشت

داراخان داد کرد کهریم کازم کوشت

بچیم وه سهر وهخت ژنهیل دهلیر

دهسته ی چو پلنگ عدهئی وینه ی شیر

مه‌رزیهو مه‌هوش مه‌هین و مه‌هناز
شهره‌و شهراره شه‌هین و شه‌ناز

آمنه و ملوک آسیه‌و اقدس
زولف یه‌ک تری پیچانون وه دمس

تابان وه تا کهوش جیران وه جارو
لیلا وه له‌قه‌و گول بانوو وه چو

کیشوهر وه کوچک داده‌ه‌لی خان
یه‌ی ره‌دیف دنان ناریه‌ی شکان

خه‌نه لیردا بی‌ه‌سه‌ن سیول قه‌و
وسیله‌ی عه‌باس نه‌قش به‌ساوه زه‌و

دو زه‌رع وه یه‌ی زه‌رع زه‌مین فهرش کردو
چمان له‌شی بی‌سی روژ پیش مردو

زه‌مین فهرش کردو چوو قالی کولپای
گاه‌ی غه‌ش مه‌کرد گاگا مه‌وات نای

مه‌هوش مه‌دهوش بی، قه‌مه‌رتاج غه‌ش کرد
نصرت خوه‌ی هه‌لاک له‌بان له‌ش کرد

چهن شیشه‌ی ماتیک له‌هه‌نگام جه‌نگ
رشیاوو شکیاو زه‌مین کردو ره‌نگ

خاک نه‌و زه‌ووه وه عه‌قل به‌نده
خاک خانمه‌یل نارزه‌وو مه‌نده

یهی کیلو که‌نیاو زولف کیس جورواجور
هه‌نایی، سفید، سیاه و بازو بوور

سه‌د تومهن بیشتتر شکیاو وه ژیر پا
شانهو گیر زولف ساخت نامریکا

دو ساعت و نیم جهنگ ادامه داشت
سه‌د له‌عنه‌ت وه رون توخم نزا کاشت

بعد از مه‌رافه‌و ده‌عواو قرم و قال
سه‌یل جهنگ که‌ره‌یل یه‌ک یه‌ک چینه مال

خوهم ته‌نیا مه‌نم وه دل‌ه‌ی پور دهر د
گیج و سه‌ر گهردان شه‌رمه‌نده‌و رو زهر د

نه رای په‌ستم بی نه راگه‌ی پیشم
نه روی مال خوهم نه قه‌ومو خیشم

وهم صوب بجم سمساری بارم
هه‌ستیم هه‌راج که‌م بجمه‌ په‌ی کارم

«شامی» مه‌رافه‌ی رون نه‌واتی
هه‌ستیت داده باد خسته‌ده لاتی

ز مسان 1344

وَلَمْ كِه

په‌ریشانم په‌ریشانم وَلَمْ كِه
دوچار دهر د پنهانم ، وَلَمْ كِه!
وه دهر دم ئاشنا کردی نه‌کردی
سته‌مگه‌ر فکر دهر مانم ، وَلَمْ كِه!
وَلَمْ كِه تا نه‌وه‌یت كه‌س په‌ی وه دهر دم
دو سئ روژی كه‌ مهمانم، وَلَمْ كِه!
نه‌گرت كه‌س ده‌عه‌تم خوه‌م بيمه‌ مهمان
وه كار خوه‌م په‌شیمانم، وَلَمْ كِه!
حه‌مامه ئی سراي سهر دو گهر مه
بساو كیسه‌یی وه ناو شانم، وَلَمْ كِه!
نه ساخت من وه فوولاده نه وه سه‌نگ
هه‌ف هه‌شت ده تیکه سوقانم، وَلَمْ كِه!
ته‌نم زانم نه‌سیب مور و ماره
نه مورم نه «سُلیمانم»، وَلَمْ كِه!
وه كام كه‌س نیه‌گه‌ر دد چه‌رخ تا سهر
نه دهر ویشم نه سولتانم، وَلَمْ كِه!
وه واویلاي دل هه‌ر شه‌و ره‌وانه
سرشك غه‌م وه دامانم، وَلَمْ كِه!
خه‌رابم كرد خه‌رابات خه‌یالت
وه ده‌ست چوود عه‌قل و ئیمانم، وَلَمْ كِه!

وه باده‌ی ته‌لخ جام زنده‌گانی
دهمی مه‌ست و غه‌زەل خوانم، و‌لم که!

وه سه‌حرای خیال چون قه‌یس سانی
تو کردی ویل و وه‌یلانم، و‌لم که!

گوزه‌شت فه‌سل به‌هار و موسم باغ
وه فکر له‌رز زمسانم، و‌لم که!

له‌وه ترسم بکیشد کار وه هاوار
نه‌که‌ی که‌س گوش وه ئه‌فغانم، و‌لم که!

و‌لم که‌ید یا نیه‌که‌ید رحمی وه حالم
ته‌نم کردی وه زندانم، و‌لم که!

وه ئه‌رواح شه‌رف سه‌وگه‌ند که دائم
مه‌لوول مهرگ وجدانم، و‌لم که!

شه‌رف کوشیادۆ وجدان جوانه مهرگ بی
وه بی وجدانی چه‌یرانم، و‌لم که!

وه کام دوشمه‌ن بووم ئه‌ی دووس شکایه‌ت؟
که دووس بی قائل گیانم، و‌لم که!

و‌لم که! و‌ل که‌رت نیم سوب له مه‌حشر
تو کردی خار ده‌ورانم، و‌لم که!

تو کردی بی سه‌ر و سامانی «شامی»
وه مه‌ولا خوم قه‌شه‌نگ زانم، و‌لم که!

من اگر اهل وفا یا بی وفا بودم گذشت
مدتی مهمان این محنت سرا بودم گذشت

زاغ بودم در چمن، یا بلبل افسرده حال
در گلستان جهان گل یا گیاه بودم گذشت

پاییز 1351

خيش و بيگانه بز انن قائل گيانم تونى

باعسِ ناه و فهغانِ شامِ هجرانم تونى

بى سەبەب باران ديدە دامەن كەس تەپ نەكرد

مايە بى ئەشك عەيان و ناه پنهانم تونى

خوہم شناسم دوز و خاو ديدەو ئارام دل

توہمەت ناحەق وە كى كەم؟ بى وەفا زانم تونى

پاييز 1354

خاو غم‌فدەت

دنانم ژان کرد پهی ده‌وای دنان
 سەر خوه‌م هه‌ل گ‌ردم و ه‌رو خیاوان
 دوست وه و هخت ته‌نگ مه‌که‌ی یاد دوس
 له «ابرایم ئاباد» چیم و ه‌ره «سیروس»
 له «سێ‌رای سیروس» دنان سازینگ هه‌س
 ئه‌و دنان سازه ره‌فیع به‌نده‌س
 و تم چمه لای ئاغای موسه‌نن
 بییه‌م دهر باری دنام له بن
 هه‌م ریش هه‌م قه‌یچی ده‌مه ده‌س خوه‌ی
 توای بکیشی یا پیری بکه‌ی
 چون ره‌سیم وه سەر «سێ‌رای ساراوه‌گ»
 جه‌م بین یه‌ی عده‌ی جوان بی ره‌گ
 یازده نه‌فسه‌ بین، هه‌ر یازده‌ی خومار
 گشت وه خوماری ته‌ک داونه‌ دیوار
 هه‌ر یازده‌ی خومار هه‌ر یازده‌ی په‌که‌ر
 گشت وه په‌که‌ری سینه‌ دانه‌ خوه‌ر
 له‌وره ایرج دیم کور یارو عه‌تار
 له‌ه‌ر به‌لاخانه‌ گه‌رت خستونه‌ی خوار

بالاخانهی گهرت وه بهسکی بهرزه

بیهسه قاتل هه رچی سه هه رزه

هه رچی سه هه رزه یا په هله وانه

ئاخر خه نهی خوار له وبالاخانه

ره فیهیل وه زور قه سه م وقور ئان

تا ئاخر پلهی هه ریون به نهی بان

که م که م به نهی تا ئاخره پله

لهوره دی زانن په له وان شله

ده له ک نه نه لی له بام ههستی

خه نهی ناو گرداب فهقر وتهنگ دهستی

یهی وهقت بیدار بود وخاوه غفلهت

غهرقه ن وه ده ریای نفرین ونفرمت

چو سهگی سفوور دهوای دویه پی

چلم وه لوتی چوود ئاو وه چهوی تی

لارهی سهری تی له ناو خیابان

له بان دهیده خوار، له خوار دهیده بان

فکری په ریشان حهواسی په رته

زکر زوانی یا گهرت یا گهرته

یا گهرت یا گهرتی یا گهرت وه من دهر

وهی بهد بهختی په نجاتم بدهر

مهوقیگه چو دار وه سای بنیشم
ناهراحتنیگ وه دل بکیشم

وهلی میوهی موزد باغهبانیم
تهلخ کهردهن بادهی زندهگانیم

هزار دهف وهتم ئهی روله! هاوار
له ناو ههمسایهیل سهرم خهیده خوار

دو خویشک دیری نهجیب و سهنگین
تو کار گهن کهی، نهوان بون نهنگین

خویشک گهرتی کهسی نیه خوازی
کی لانه له دره لانهی مار سازی؟

هزار دهف وهتم توله مار زهره
وه گهرد رهفیق نادروس نهگهرد

نهر ههفتهی وه گهرد گهرتی بگهردی
تا روژ مردن موبتلائی دهردی

درد بی دهوای عهلاج نا پهزیر
قاتل تهر جه سل، کاری تهر وه تیر

ئهگهر «ئهفلاتون» شهو بایده مالت
«ارسطو» بکهی فکری وه حالت

«لقمان» و «سقرات» ههر چوار بنیشن
ههر چوار ره بیهن نهقتشه بکیشن

«نُفلاتون» وه دهر د بی دهوات، ماته

«لُقمان» منتظر ره ی «سُقراته»

هر چهن بنیشن هرچی بکهن شهور

نتیجهت نوسن ئاخر ئهرا ی قهور

روئه! چهت بوشم؟ چهت بارم وهیاد؟

رهنجت بی وهر بوو، رهنجم دایده باد

بایهو تهشت مس، قاوله مهو قازان

گشتی فرهتی دهنگم ناته بان

قهیچی و گاز ئهنبور، دهس تیشهو قهن شکن

یهی تیکه ئهسپاو نهیشتید ئهرا ی من

قیچی له تاچه ناخن وه پی گرد

تا قافل کردم قهیچیه گه چ برد

ئفسوس پهی رهنجی من کیشام یهی عومر

ناوت حوسین نام، ئهرا بیده شمر؟!

هر سات چو گاپیر چنگ نهیده ههلم

توای وه چهقو دهراری ههلم

نیهزام کوو بجم، روو وه کی بارم

همسایه یچ نیهکهی گوش وه هاوارم

گوش همسایه یچ وه قائم پیره

مهولا نابود کهی ئی باو کو کوره

چون په‌ند «شامی» نه‌شنه‌فتی وه گوش
گهرتی بید کهم کهم بیده گهرت فروش

یهسه کار تو کیشاده زندان
خوهم زانم له‌وره گه‌نت تیه‌یده بان

چه‌پالهو ئوردنگ سیله‌ی چه‌پ و راس
زوانت کول که‌ی تیه‌یده التماس

سهرت سهرنگون به‌لای به‌د بوو
دهردی که گردی نصیب خود بوو

ز مسان 1354

دل وه زهنجیر فهرقت راه نازادیش بهنه
کار دل ههردهم وه دووریت، داد و ناه و شیوهنه

داد وه بهدعههدی خوبان هه کسهی دیریت وهلی
گوش گهردوون ستهمگه کهر وه فهریاد مهنه

دل وه فهریادو فغان کرد خیش و بیگانه مهلول
بی وهفا! نایا دل تو سهنگ سهخت یا ناهنه

سهنگ ئومید و سالت شیشهی سهبرم شکاند
بهرق شهمشیر فراق قاتل گیان و تهنه

خوهم عهجهب دیرم وه تالهی شوم کهج بنیاد خوهم
میهره بانی گهر د هه کسه کهم، وه گهر دم دوشمهنه

بی سهبهب سهر گهشته مهجنوون چی وه سهحرای جنوون
مه نهرانست رسم خوبان بی وهفایی کهر دهنه؟

تا دهم مردن ده مادهم، دهم وه دیدار تو دهم
تا بزانی دل نهسیر چاه تورک، چون بیژهنه

گیان وه چهنگال فراقی دهر نیه کهی «شامی!» نه که
داد وه بهدعههدی خوبان، مایهی خون خوه دهنه

خوینهری ههژا !

لهم کتیبهدا ئهگهر وشهیهک کرماشانیت چاو پئی کهوت که نهتیبستوهو نازانی ماناکه ی چیه، لیره دا بۆی بگهره. مانا سورانیهکه ی له پیشی دا و له ناو پهرانتزیش دا مانا فارسیهکه ی نو سراوه.

به لکو له جوانتر تیگه یشتنی شیعر مکاندا، یاریدهت بدا.

ناریه: دهسکرد. (مصنوعی)	پوش: ته بیهقه، نهۆم. (طبقه)
نامان: هات. (آمد)	په خشه: توفانه، میسوله. (پشه)
نوشن: نه یژن. دملین. (میگویند)	پیچان: پیچان. (پیچیدن)
نهرا: بۆچی، له بهرچی. (چرا)	تواسن: گهرمک بون. (خواستن)
نهرای: له بهر خاتر. بۆخاتر. (برای)	توای: گهروکته، دمهوئ. (می خواهی)
ئی: ئهم. (این)	ته له که: ته شقه له. (باح سیل)
بارم: بێرم، بهینم. (بیاورم)	تهو: یاو. (تب)
بایت: بنیت. (بیاید)	تیهت: تنیت، دیت. (می آید)
بایهس: نه شینت، ده بی. (باید)	تیه د: تیهت، دیت. (می آید)
بتنه: بوگنه سه، بونه ته. (شده اند)	تیهرم: تیرم، ئه ی هینم. (می آورم)
بچود: برویت. بچیت. (برود)	تیه ی: تنیت، دیت. (می آید)
بخوهیده ی: بخویت. بخوهیت. (بخوری)	جور: ومک، ومکو. (مانند)
بریاد: بریا. برا. قرتیا. (پاره شد، برید)	چه: له. (از)
بکه ر: بکه. (بکن)	چره: به قینه وه بانگ لی کرد، (خشمگین بانگ دادن)
بوشم: بێژم، بلیم. (بگویم)	چمان: ومک بیزی، ومک تو بلئی. (تو گویی)
به رچود: نه چیت، ده چیت. (می رود، می گذرد)	چنجه: ناوک ناجیل، ناوه ی توم. (مغز پسته و تخمه)
به ده ل: زره. (بَدَل)	چو: ومک، ومکو. (مانند)
به ایده ی: ئه یواته و، ده بیاته و. (می بردش)	چوت: نه چیت، دمه رویت. (می رود)
بن داخ ل: بی ده غه ل، خالیس. (بی دغ ل، مطمئن)	چه و: چاو، چه م. (چشم)
بیسه: بوته، بوگه سه. (شده است)	چی: چو، رۆی. (رفت)

چه‌پکه‌گول (شامی، کرماشانی) /
حه‌ساو: هوش. (حیاط)

کوکردنه‌وه و چاپ: ماموستا هزار /
راگه: ریگه، ریه. (راه)

خاتر جه‌م: بی ده‌غل، دنلیا. (مطمئن، خالص)

رشاندن: رژاندن. (ریختن)

خاو: خسو. (خواب)

رشیان: رژیان، رژان. (ریختن «لازم»)

خسته: خستی. (انداخت)

ره‌سی: گه‌یی، گه‌یشت. (رسید)

خوه‌د: خوهت، خوت. (خودت)

ریخ: ریخ، خیز. (ریگ)

خوه‌نی: بخوینی. (بخوانی)

زه‌وو: زه‌وین، عمرز. (زمین)

خوه‌نینه‌ی: نه‌ی خوینن، ده‌ی خوینن. (می خوانند)

ژان: نیش. (درد)

خویرد: ورد، شکیاگ، شکاو. (خرد، شکسته)

سفور: سپور، گه‌سک دهر. (رفتگر)

خهرگ: ههرگ، گل، قور. (گل)

سمن کاری: جیگای به‌سمنت (سیمان) دروست کراو. (بنای سیمانی)

خه‌س: هه‌س، خه‌ست. (غلیظ)

سوقان: پئشه، نیشک. (استخوان)

خه‌نه: 1. گیایه‌که له سه‌ری ده‌گرن، 2. که‌ننن، پی که‌ننن. (1. حنا، 2. خنده)

سه‌دای بایده‌بان: ده‌نگی دهر بی، ده‌نگ به‌رز کاته‌وه. (صدایش در بیاد)

خه‌یت: ده‌یخا، نه‌یخا. (می اندازد)

سه‌ره‌رز: بی‌شهرم. (هرزه)

داده: دای له: (زد به)

سلیقه: زیله، شه‌پلاغه. (سیلی)

داه: سه‌قف سه‌ر تمنور نانو‌اخانه. (سقف سر تنور نانوایی)

سینی: 1. سینی، که‌شف، 2. ئه‌سینی، ده‌کری (1. ظرف سینی، 2. می خرد)

داشتو: ببییت، بتوتیت. (داشته باشد)

سیول: سمیل. (سیبل)

دریاد: دریا، درا. (پاره شد)

فهرتن: فروشتن. (فروختن)

دنن: ددان، دیانگ. (دندان)

فهراق: دور که‌وتنه‌وه له یه‌ک. (دوری)

دوه شه‌و: دوپشه‌و، شه‌وی پیشو. (دیشب)

دویت: کچ، که‌نیشک. (دختر)

قافل: بی ناگا، بی خه‌بر. (غافل)

ده‌ساو: ده‌سکار، ده‌ستاو، ده‌سکار. (دستکار)

قرم و قال: هه‌روا جه‌نجال. (همه‌ه و شلوغی)

ده‌له‌ک: ده‌س پی‌وه‌نان. (هل دادن)

قورب: نابرو، نیحتوبار. (ارزش، اعتبار)

ده‌یشت: دهر مو، دهر موه. (بیرون)

قه‌و: قوت، قنچ. (برآمده)

دیتر: نیتر. (دیگر)

دیرم: هه‌سم، هه‌مه. (دارم)

چه‌پکه‌گول (شامی «کرماشانی»)
کوچک: بمرد. (سنگ)

کوگردنه‌وه و چاپ: ماموستا هه‌ژار
مینست: له وه ده چو، وادیار بو. (شبییه بود)

کوشیاد: کوزیا. (کشته شد)

مینیت: 1. دهمینتته‌وه؛ 2. له وه ده‌چی. (1. می ماند؛ 2. شبیه است)

کوشیدم: دم کوزئی، نهم کوئی. (مرا میکشد)

نادروستی: به فروفتئی، پچی، (نادرستی)

که‌پده: دهیکا، نهیکا. (می کند)

ناده: نیابه. (گذشت)

کیشاد: کیشای (کشید)

نایدده: نهیمت، نهیت. (نیاید)

گردید: گرتت. (گرفتی)

نسمه: نیمه، نیوه. (نصف، نیمه)

نویسی: نویسی. (نوشت)

گریته: گریته، نه‌گریته. (می گیرد)

نه‌شناسوم: نهم شناسیبو. (شناخته بودم)

گن گن: گونک گونک، توپل توپل. (چونه چونه، تکه تکه)

نه‌که: مه‌که. (نکن)

گوسنه‌یی: برسیتتی. (گرسنگی)

نهمهن: نهما. (نماند)

گول مه‌گه‌شت: چیی پر له گول. (گولزار)

نهمه‌یود: ناپت، ناپیت. (نمی آید)

گهرتی: نه‌وهی هروئین ده کیشی. (معتاد به هروئین)

نهمیه: نه‌وی لی، گرتی و به‌رزی کردو. (بلندش کرد)

گهردی: له ته‌کیا، له گه‌لیا. (همراهش)

نه‌یری: نیه‌سی، نیه‌تی. (ندارد)

گهن: خراو، خراب. (بد)

نیامه‌ی: نامت، نه‌گبه‌تی. (بد شانس)

له‌وره: له‌رئ، له‌ینا. (آنجا)

نیه‌خه‌فم: ناخه‌فم، نانوم (نمی‌خواهم)

له‌ور: له‌بر، به خاتر. (بخاطر)

نیه‌ده: ده‌نیتته، نه‌نیتته. (می گذاری)

لیردا: له‌یردا، له‌یرا. (اینجا)

نیه زانم: نازانم. (نمی دانم)

لیش: لی، له نه‌ی. (از او)

نیهو: ناویت. (نمی شود)

مریت: نه‌مریت، ده‌مرئ. (می میرد)

وامق: دل‌داده‌ی عوزرا. (معشوق عذراء)

مه‌رافه: داوا، مه‌رافعه. (دعوا)

وساس: ویساگه، راوه‌ستاوه. (ایستاده است)

مه‌رواتی: تو بیژی، تو ده‌لیی. (تو گویی)

وساوی: ویساو، راوه‌ستابو. (ایستاده بود)

مه‌گیرود: ده‌گری، نه‌گری. (می گیرد)

وهت: وتی، گوتی. (گفت)

مه‌نو: مابو. (مانده بود)

وه‌تیاد: نه‌یوت، ده‌یگوت. (می گفت)

مه‌نویسود: ده‌نوسئ، نه‌نوسئ. (می نویسد)

وه‌چکه: به‌چکه، زار و له. (بچه)

مینت: نه‌مینئ، دهمینئ. (می ماند)

چهپکهگۆل (شامی «کرماشانی»)
وهگهرد: له تهک، له گهڵ. (با، همراه)

وهی: له ئهم، له بهر ئهم. (از این)

وینهی: وهک، و مکو. (مانند)

هایمه: هاین له. (هستیم)

هوج: هیج. (هیچ)

ههسار: ههوش. (حیاط)

ههلامات: ههلمهت. (حمله، یورش)

یه: ئهمه. (این)

یهسه: 1. خهریکه، ومخته؛ 2. ئهمسه. (1. نزدیک است؛ 2. این است)

یهی: دانیک، دانج، یهکتیک. (یکی)

بۆ بهرچا ورونی

ئهو خوینهره بهرزانهی که ئهسلی کتێبهکهران نه دبینهت، رهنگه رهنهیان له سههر رینهوسی ئهم کتێبه ههبنیت.

ئهسلی کتێبهکه ههر بهم چهشنهیه و بهم جۆره له چاپ دراوه و ئیمه ههچ دهسکار بیکمان له رینهوسهکهی نهکردو و باشتر وایه ئیوهیش ئهسلی کتێبهکه چاوی کن.